AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİNİN MEMARI - HEYDƏR ƏLİYEV

Rübabə Bahadır qızı Şirinova
Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu,
Ərəbdilli əlyazmaların tədqiqi şöbəsi, aparıcı elmi işçisi
Səbail rayonu, İstiqlaliyyət küç.26
rubaba.sirinova@mail.ru

Açar sözləri: _tarix, dövlət, siyasət, elm, kitabxana_
Ключевые слова: _история, государство, политика, наука, библиотека_
Keywords: history, _state, politics, science, library_

Xülasə: Azərbaycan xalqının çox böyük tarixi şəxsiyyətlərindən biri də, Ümummilli liderimiz, görkəmli dövlət, siyasət, elm və mədəniyyət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyevdir. 34 il ardıcıl olaraq dövlət sükanı arxasında məharətlə dayanan, Azərbaycanın tərəqqisi və inkişafı üçün çox böyük işlər görən bu böyük insan Azərbaycan xalqının sevimlisi olmaqla yanaşı, dünya şöhrətli bir şəxsiyyət səviyyəsinə qalxmış, dünyanın görkəmli siyasətçilərinin etiraf etdiyi kimi, Şərqin ulduzuna çevrilmişdir. Böyük dövlət xadimi, görkəmli siyasətçi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, zəmanəmizin nadir şəxsiyyətlərindən biri Heydər Əliyev çox zəngin irs qoyub getmişdir. Ümummilli liderimizin 1969-1982-ci illərdə respublikamızda mədəni quruculuq sahəsində həyata keçirdiyi böyük tədbirlər kitabxana işinin inkişafına da müsbət təsir göstərmişdir. Əvvəllər ləğv edilmiş kənd kitabxanaları plana uyğun qaydada ardıcıl olaraq bərpa olunmuş, kənd və rayonların yaşayış məntəqələrində kitabxanalar təşkil edilmiş, kitabxanaların maddi-texniki bazası möhkəmləndirilmiş, kitabxana işinin maliyyələşdirilməsinə diqqəti artırmışdır. Azərbaycan Elmlər Akademiyasına xüsusi diqqət göstərmiş və 4 yanvar 2003- cü ildə "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının statusu haqqında" fərman imzalamışdı. Bu fərmanda ilk dəfə olaraq akademiyaya dövlətin elmi və elmi-texniki siyasətini həyata keçirən ali dövlət elmi təşkilat statusu verildi.

Резюме: Одной из великих исторических личностей азербайджанского народа является наш общенациональный лидер, выдающийся государственный и политический деятель, ученый и деятель культуры Гейдар Алирза оглу Алиев. Этот великий человек, умело стоявший у руля государства 34 года подряд и совершивший великие дела для прогресса и развития Азербайджана, не только стал любимцем азербайджанского народа, но и поднялся до уровня всемирно известной личности и, по признанию видных политиков всего мира, стал звездой Востока. Великий государственный деятель, выдающийся политик, архитектор независимого Азербайджанского государства, одна из редких личностей нашего времени, Гейдар Алиев оставил после себя очень богатое наследие. Положительное влияние на развитие библиотечного дела оказали и масштабные мероприятия, проведенные нашим общенациональным лидером в области культурного строительства в нашей республике в 1969–1985 годах. Гейдар Алиев, придававший большое значение науке и образованию, уделял особое внимание Академии наук Азербайджана и 4 января 2003 года подписал Указ «О статусе Национальной академии наук Азербайджана».

Summary: One of the great historical figures of the Azerbaijani people is our national leader, outstanding statesman and political figure, scientist and cultural figure Heydar Alirza oglu Aliyev. This great man, who skillfully stood at the helm of the state for 34 years in a row and accomplished great things for the progress and development of Azerbaijan, not only became a favorite of the Azerbaijani people, but also rose to the level of a world-famous personality and, according to prominent

politicians around the world, became a star of the East. The great statesman, outstanding politician, architect of the independent Azerbaijani state, one of the rare personalities of our time, Heydar Aliyev left behind a very rich heritage. Large-scale events held by our national leader in the field of cultural construction in our republic in 1969-1985 also had a positive impact on the development of librarianship. Heydar Aliyev, who attached great importance to science and education, paid special attention to the Academy of Sciences of Azerbaijan and on January 4, 2003, signed the Decree "On the Status of the National Academy of Sciences of Azerbaijan".

"Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası bizim milli sərvətimizdir.
Onu qoruyub saxlamalıyıq"
Ümummilli lider Heydər Əliyev

XX əsrin bəxş etdiyi böyük tarixi şəxsiyyət: XX əsr Azərbaycan xalqına çox böyük tarixi şəxsiyyətlər bəxş etmişdir. Bu şəxsiyyətlərdən biri də, Ümummilli liderimiz, görkəmli dövlət, siyasət, elm və mədəniyyət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyevdir. 34 il ardıcıl olaraq dövlət sükanı arxasında məharətlə dayanan, Azərbaycanın tərəqqisi və inkişafı üçün çox böyük işlər görən bu böyük insan Azərbaycan xalqının sevimlisi olmaqla yanaşı, dünya şöhrətli bir şəxsiyyət səviyyəsinə qalxmış, dünyanın görkəmli siyasətçilərinin etiraf etdiyi kimi, Şərqin ulduzuna çevrilmişdir. Heydər Əliyev çox maraqlı, mürəkkəb, zəngin, keşməkeşli bir ömür yolu keçmiş, həyatın bütün çətinliklərindən qalib çıxmış, öz zəhməti, zəkası, fitri qabiliyyəti ilə ən yüksək zirvəyə yüksəlmişdir. Böyük dövlət xadimi, görkəmli siyasətçi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, zəmanəmizin nadir şəxsiyyətlərindən biri Heydər Əliyev çox zəngin irs qoyub getmişdir. Xalqımızın mənəvi sərvəti olan bu zəngin irsi araşdırdıqca respublikamızın son 50 illik həyatında bu nəhəng şəxsiyyətin öz xalqına qırılmaz tellərlə bağlı olduğu, onu ürəkdən sevdiyi, Azərbaycanın inkişafı və tərəqqisi naminə böyük işlər gördüyü, bütün varlığını, həyatını Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmləndirilməsinə həsr etdiyi göz önünə gəlir.

Kitabxanalar: 1969-cu ilin iyul ayında Heydər Əliyev Sov.İKP MK-nın tövsiyəsi ilə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçildi. Həmin illərdə respublikamızda iqtisadi, siyasi sahədə olduğu kimi mədəniyyət sahəsində də böyük geriləmə prosesi baş vermişdi. Bu proses özünü mədəniyyətimizin mühüm sahəsi olan kitabxana işində də göstərmişdi. 1960-cı ildə vəsait çatışmazlığı əsas götürülərək 500-dən artıq müstəqil kütləvi kitabxana bağlanmışdı. Kəndlərimizin əksəriyyəti kitabxana xidmətindən məhrum olmuşdu. Kitabxana işi bilavasitə qalıq prinsipi əsasında maliyyələşdirildiyindən kitabxanaların maddi-texniki bazası olduqca zəif idi. Xeyli vaxt idi ki, respublikada yeni kitabxana binaları tikilmirdi. Mövcud kitabxana binalarının əksəriyyətinin, xüsusilə kənd yerlərindəki binaların təmirə ehtiyacı var idi. Kənd rayonlarındakı xeyli yaşayış məntəqələrində kitabxanalar yox idi. Əlbəttə, bütün bunlar ölkədə əhaliyə kitabxana xidmətinin təşkilinə mənfi təsir göstərirdi. Belə ağır bir şəraitdə hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev öz təşkilatçılıq qabiliyyəti, möhkəm iradəsi sayəsində qısa müddətdə böyük müvəffəqiyyətlər əldə etdi, xalqın məhəbbətini qazandı, Azərbaycan xalqının sevimli, ədalətli rəhbərinə çevrildi. Tarixçi alimlərimiz çox haqlı olaraq 1969-1982-ci illəri əhatə edən bu dövrü Azərbaycanın inkişafında dönüş dövrü kimi xarakterizə edirlər. Bu dövrdə xalqımızda milli qürur, milli mənlik şüuru oyanmış, xalq öz tarixini, soykökünü dərindən dərk etməyə, milli ideologiyanın formalaşması sayəsində ilk addımlar atmağa başlamışdır. Məhz 1969-1982-ci illərdə respublikamızda mədəni quruculuq sahəsində həyata keçirilən böyük tədbirlər kitabxana işinin inkişafına da müsbət təsir göstərmiş, əvvəllər ləğv edilmiş kənd kitabxanaları plana uyğun qaydada ardıcıl olaraq bərpa olunmuş, kənd rayonlarının yaşayış məntəqələrində kitabxanalar təşkil edilmiş, kitabxanaların maddi-texniki bazası möhkəmləndirilmiş, kitabxana işinin maliyyələşdirilməsinə diqqət artırılmışdır. Məhz bu illərdə həm kənd yerlərində, həm də şəhər-

lərdə yeni kitabxana binalarının tikilməsinə, mövcud binaların bərpa və təmir işlərinə vəsait ayrılmağa başlanılmışdı. Kitabxanaların mərkəzləşdirilməsi məsələsi respublikamızda müvəffəqiyyətlə başa çatdırılmış, mühüm elmi-təcrübi nəticələr əldə edilmişdir. Respublikada kütləvi kitabxana şəbəkəsi ilə yanaşı, ayrı-ayrı idarə və müəssisələrin, nazirliklərin və ictimai təşkilatların kitabxana şəbəkələri də böyük tərəqqi əldə etmişdilər. Bu dövrdə xüsusilə Azərbaycan Təhsil Nazirliyinin (o zaman Maarif, Ali və Orta İxtisas Təhsili nazirlikləri), Səhiyyə Nazirliyinin, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, Milli Elmlər Akademiyasının kitabxana şəbəkələri əsaslı surətdə yenidən qurulmaqla oxuculara kitabxana xidmətinin təşkilini xeyli yaxşılaşdırmağa müvəffəq olmuşdular. [1,s 46-49]

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası: Prezidentin 15 may 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Elmlər Akademiyasına “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası” statusu verildi. 2001-ci ildə akademiyaya yeni seçkilər keçirildi. Onun həqiqi və müxbir üzvlərinin tərkibi xeyli yeniləşdi və görkəmli alimlərlə möhkəmləndirildi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 4 yanvar 2003- cü ildə “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının statusu haqqında” Fərman imzaladı. Bu fərmanda ilk dəfə olaraq akademiyaya dövlətin elmi və elmi-texniki siyasətini həyata keçirən ali dövlət elmi təşkilat statusu verildi. Fərmanda göstərilirdi: “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasında dövlətin elmi və elmi-texniki siyasətini həyata keçirən, Azərbaycan Respublikasındakı bütün elmi müəssisələrin və ali məktəblərin elmi-tədqiqat fəaliyyətlərini əlaqələndirən, Azərbaycan Respublikasını xarici ölkələrdə elmi və elmi-texniki fəaliyyət sahəsində təmsil edən ali dövlət elmi təşkilatıdır”. Keçid dövrünün çətinliklərinə baxmayaraq ölkədə Ulu öndərin rəhbərliyi və qayğısı sahəsində akademiyanın respublikamızda elm, mədəniyyət və təhsilin, yüksəkixtisaslı elmi kadrların hazırlanmasındakı rolu yüksəlməyə başladı. [2,s.70; 3,s 46-49]

Heydər Əliyev milli mədəniyyətimizi, ədəbiyyat və incəsənətimizi xalqımızın əsrlərin dərinliklərindən süzülüb gələn, daim zənginləşən milli sərvəti və intellektual mülkiyyəti kimi qiymətləndirir, hər bir azərbaycanlıya bu zəngin xəzinədən istifadə etməyi zəruri hesab edirdi. Bu sərvəti yaradanları yüksək qiymətləndirir, mədəniyyət, ədəbiyyat və incəsənət xadimlərini, yaradıcı ziyalılarımızı xalqın yetirdiyi dahi insanlar kimi xarakterizə edirdi. Heydər Əliyev ədəbiyyat və mədəniyyəti xalqın milli sərvəti, intellektual mülkiyyəti kimi qiymətləndirərək yazırdı: “Azərbaycan xalqının milli sərvəti və intellektual mülkiyyəti, eyni zamanda, Azərbaycan ədəbiyyatıdır, mədəniyyətidir... Bizim mənəvi potensialımız - ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz intellektual potensialımızın əsasını təşkil edir. Bunu yaradanlar bizim xalqın dahi insanlarıdır”. Heydər Əliyev bütün ömrü boyu, Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatına, onun görkəmli nümayəndələrinə, yazıçılarına, şairlərinə və bütün yaradıcı ziyalılarına xüsusi diqqətlə yanaşmış, onlara qayğı göstərmiş, onların əsərlərinin çap edilib yayılmasına və təbliğ edilməsinə böyük əhəmiyyət vermişdir. Keçid dövründə, olduqca çətin bir şəraitdə Məhəmməd Füzulinin 500 illik yubileyinin keçirilməsi və bu yubileyə bir çox xarici ölkələrdən, o cümlədən YUNESKO-dan nümayəndələrin dəvət edilməsi tədbirin böyük poeziya bayramına, ədəbiyyatımızın dünya miqyasında təbliğinə çevrilməsinə bariz bir misaldır [2,s.71.].

“Kitabi-Dədə Qorqud” dastanı: Ulu öndər, 1977-ci il aprelin 20-də “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının 1300 illik yubileyi haqqında sərəncamı imzaladı. Onun sədrliyi ilə Dövlət Komissiyasının 1999-cu il 16 fevral, 1999-cu il 8 aprel və 2000-ci il 11 mart tarixli üç iclası keçirildi. Nəhayət, “Kitabi-Dədə Qorqud”un Ulu öndərin təşəbbüsü ilə təntənəli surətdə Bakıda keçirilən 1300 illik yubileyi bütün türk xalqlarının bayramına çevrildi [4,s.13.].

Heydər Əliyev 2002-ci il oktyabrın 24-də Əlyazmalar İnstitutuna gəldiyi zaman dastanın Drezden nüsxəsinin yüksək keyfiyyətlə hazırlanmış fotofaksimilesini xəzinəmizə hədiyyə etdi. Kollektiv qarşısında çıxış edərək demişdir: “ Müstəqillik illərində biz əslində milli – mədəni irsimizi, tariximizi, milli sənətimizi bir daha təhlil edərək, onu ideoloji buxovlardan və qadağalardan xilas edirik... Xalqımızın hər bir övladı öz tarixi keçmişini, varisi olduğu mədəni irsi daha dərindən öyrənərək böyük qürur hissi duymağa başlayır və sözsüz ki, bunlarla fəxr edir”. [5,s.6.]

Nəticə: Ulu öndər Heydər Əliyevin müdrikliklə müəyyən etdiyi və həyata keçirdiyi elm siyasəti bu gün ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla və yaradıcılıqla davam etdirilir. Elmin inkişafına göstərilən yüksək diqqət, eyni zamanda Azərbaycanın güclənməsinə, inkişafına, dünya miqyasında tanınmasına və layiqli yerinin təmin olunmasına xidmət edir.

Ədəbiyyat

1. *Abuzər Xələfov*. Kitabxanaşünaslığa giriş: dərslik / Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi .Bakı Dövlət Universiteti. - Bakı, 2001.

2. *Abuzər Xələfov*. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi. – Bakı: Azərnəşr, 2006. 312 s.

3. *Füzuli Qurbanov*. Azərbaycan elmində akademik tədqiqat ənənəsi və təcrübəsi. https://xalqqazeti. az › elm

4. *Paşa Kərimov*. "AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu Heydər Əliyevin əsəridir" Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümü münasibəti ilə keçirilmiş "Heydər Əliyevin və Əlyazmalar İnstitutu" elmi- nəzəri konfransının materialları. - Bakı,7 iyul 2023.

5. *Məmməd Adilov*. Azərbaycan paleoqrafiyası. - Bakı: Elm, 2010.